

Darbas su rizikos vaikais pagal  
„Lino“ programą  
Seminaro vedėja Tamara Dubovienė  
„Blaivi karta“  
Lietuvos blaivybės fondas, 2010 m.

Seminaras balandžio 15-17d. Panevėžio pedagogų  
švietimo centre

## „Darbas su rizikos vaikais pagal „Lino“ programą

### Seminaro vedėja Tamara Dubovienė

- Seminaro klausytojai įgis šias kompetencijas:
  1. Žinių ir supratimo įgijimas (teorinė dalis). Įgys žinių, kaip dirbti pagal „Lino“ programą.
  2. Gebėjimų įgijimas (praktinė dalis) Dirbdami grupėse mokysis praktiškai kaip vesti „Lino“ grupes. Įgis veiklumo, kūrybiškumo, išmoks dirbti komandoje.

❖ Seminaro tikslas:

Siekti ,kad ugdymo įstaigose teikiama pagalba rizikos grupės vaikams būtų efektyvesnė.

Mokyti dirbti su rizikos grupės vaikais pagal „Lino“ programą.

Seminaro uždaviniai:

- Supažindinti su programos turiniu.
- Visą programos turinį pademonstruoti praktiškai.
- Pateikti rekomendacijas apie galimus sunkumus dirbant su grupe .
- Mokyti dirbti su rizikos grupės vaikais pagal „Lino“ programą

## Seminaro turinys:

- Visi kartu
- Aš ir mano šeima
- Mano jausmai
- Piknaudžiavimas svaigalais ir priklausomybė
- Mano kasdienybė ir mano aplinka
- Paslėpti, pamiršti arba išlieti
- Aš ir mano teisės
- Draugystė, vienatvė ir liūdesys
- Aš esu nepakartojamas, tu esi nepakartojamas.
- Grupės užbaigimas ir atsisveikinimas
  
- Seminaro įvertinimas(anketavimas)

# Visi kartu

Užsiėmimo tikslas:

Sukurti saugią ir jaukią aplinką. Kad padidėtų vaiko saugumo pojūtis grupėje ir jo pasitikėjimas savimi.

- Svarbu, kad kiekvienas vaikas pasijustų laukiamas.
- Visi turi pajusti, jog jie sutinkami tokie kokie yra.
- Visi grupės nariai yra vienodai svarbūs.
- Saugumą sukuria žinojimas, jog grupės vadovas visus pažįsta.
- Vadovas atsako už grupės saugumą.
- Grupės vadovas kalba aiškiai ir tiesiai.
- Kartais sunku išlaikyti pusiausvyrą tarp vaikų poreikių, jų vietos grupėje ir vadovavimo darbui.

- Geras klimatas sukuriamas tuomet, kai kiekvienas vaikas pajunta kai kiekvienas vaikas pajunta, jog gali pasitikėti kitais ir jumis.
- Nejausdami pasitikėjimo vienais kitais, vaikai neišdrįs būti savimi ir papasakoti savo gyvenimo.
- Grupės vadovo užduotisyra sukurti tokį gerą klimata.
- Visi atvykę į pirmą grupės susitikimą yra pasveikinami.
- Grupės vadovas prisistato ir papsakoja apie tai ką vaikai veiks grupėje.
- Prisistato kiekvienas vaikas.
- Žaidimas su vardais , suteikiantis vaikams laisvumo.
- Vaikai sustoja ratu.

- Pirmoji vardo raidė ir gėlės pavadinimas pvz. Rokas-ramūnė.
- Vardų žaidimo gali būti keli variantai pvz. Tomas-tigras.
- Vienas pradeda sakyti savo vardą ir padaro kokį nors judesį.
- Kaimynas iš kairės pasako vardą pakartoja judesį ir prideda savo vardą ir judesį.
- Žaidimas tęsiasi kol apeinamas ratas.
- Galima dar pasiulyti susipažinti mezgant voro tinklą.
- Visi stovi ratu, vadovas užvinioja siūlo galą ant piršto ir mesdamas vaikui sako vardą. Taip siūlą kamuolys metamas kiekvienam vaikui.

- Žaidimo pabaigoje susidaro voro tinklas. Siūlytų kamuolys metamas per viršų.
- Paskutinis gavęs kamuolį meta atgal ir sako ką jis nori daryti grupėje.
- Bendrumo jausmą sustiprina grupės pavadinimas.
- Vaikams patinka siūlyti grupės pavadinimą pvz: Boružėlė, Draugystės medis ir kiti
- Jeigu grupė pradžioje negali pasiūlyti vardo pirmą vardą gali pasiūlyti vadovas.
- Vaikai siūlo grupės pavadinimą.
- Piešia plakata, kuris atspindi grupės pavadinimą.
- Saugumą sukuria tam tikri rėmai ir taisyklės.

# Grupės taisyklės

- Nevėluoti į užsiėmimus.
- Kalbėti po vieną.
- Išklaustyti draugus.
- Dalyvauti užsiėmimuose.
- Gerbti draugus.
- Taisyklės siūlo grupė, jų gali bŭtų ir daugiau priklausomai nuo grupės.
- Taisyklės surašomos ant didelio lapo ir pakabinamos kambaryje ,kur vyksta užsiėmimai.
- Saugumą sukuria tam tikri pasikartojantys elementai, pvz: pasikalbėjimas , „Kaip šiandien sekėsi“.
- Šio pokalbio metu vaikai pasidalina nuotaika, kurią tą dieną jie atsineša į grupę
- Pasakoja gerus ir blogus nutikimus.

# Informacija ir aplankalai

- Papasakoti grupei, kaip planuojate organizuoti susitikimus.
- Duoti vaikams programą, kurioje būtų surašytos susitikimų datos, laikas ir temos.
- Visi kartu peržiūrime programą.
  
- Padalinami vaikams aplankalai.
- Kiekvienas pažymi savo aplankalą.
- Grupėje labai svarbu turėti savo aplankalą.
- Juose renkama informacija apie aptartus ir nuveiktus dalykus.
- Aplankalus galima papuošti piešiniais.
- Pasakoma pasibaigus užsiėmimo ciklui kiekvienas savo aplankalą pasiims namo.

# „Aš ir mano šeima“

Užsiėmimo tikslas:

Sudaryti vaikui progą paaiškinti kas yra šeima.

Paaiškinti kokia jo yra šeima.

Įvertintų dalykiškai ir realistiškai savo šeimos situaciją.

- Kas yra šeima?
- Ką reiškia turėti šeimą?
- Kokios būna šeimos?
- Ką reiškia būti gimine?

Vaikai piešia savo šeimą pavaizduodami kiekvieną šeimos narį užsiėmusi jam būdinga veikla.

Grupės vadovas taip pat aktyviai dalyvauja užsiėmime, jis tai pat piešia savo šeimą.

# Pateikite klausimus aptarimui:

- Papasakokite kokį nors dalyką būdingą kiekvienam šeimos nariui.
- Kas tavo manymu gerai yra tavo šeimoje?
- Kas tave erzina?
- Su kuo tau būna linksma?
- Ką gerai moka tavo tėtis?
- Ką gerai moka tavo mama?
- Ką namuose sprendžia tėtis, mama , o tu pats?
- Jeigu šeimoje galėtum pakeisti vieną dalyką, kas tai būtų?

Atlikę užduotį vaikai papasakoja apie savo šeimas

Jeigu vaikai pirmi nedrįsta papsakoti apie savo šeimą, gali pradėti vadovas.

Po to pasakoja kiekvienas vaikas.

Užsiėmimą galima baigti žaidimu „ Keičiasi , keičiasi tas kas turi“

Po kiekvieno užsiėmimo geriama arbata su sausainiais.

# Mano jausmai

„Kad būtum laimingas pats, padėk laimę kurti kitiems“  
(Follerou)

Užsiėmimo tikslas:

Sudaryti galimybę patirti įprasčiausius jausmus, pirmiausia -vadinamuosius pagryndinius:džiaugsmą, pyktį, liūdesį, baimę.

Uždaviniai:

- Užtikrinti vaiko saugumą grupėje.,
- Išmokyti įvardinti savo jausmus.
- Užduodame klausimus
- Kaip kyla jausmas?
- Žmogus ir gyvūnas.
- Jausmas ir skonis.
- Ką lengviau įvardinti skonį ar jausmą?
- Jausmų įvairovė.
- Padėkite vaikams suprasti kiek daug yra jausmų.
- Jausmų rašymas lentoje.
- Suskaičiuoti kiek žino jausmų.

# Darbas grupėse

- Sukirstyti į grupes ir kiekvienai grupei duoti suvaidinti jausmą.
- Viena grupė vaidina, o kitos spėja.
- Parodyti jausmų įvairovę spalvų pagalba,
- Jausmas ir spalva.
- Būtina įvardinti spalvų reikšmes, pvz: žalia -džiaugsmas ir t.t.
- Būtina akcentuoti teigiamus jausmus.
- Neigiami jausmai lydi juos nuolat, nes tai priklausomybėmis sergančių tėvų vaikai.
- Užsiėmimą galima baigti judriu žaidimu „raidės“.
- Vaikus suskirstome į grupes.
- Visi vaikai vaikšto, o vedantysis pasako raidė L ir grupės vaikai turi sustoti, atsitūpti ir t.t., taip, kad būtų raidė „L“
- Pabaigus užsiėmimą geriama arbata.

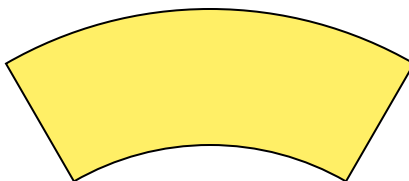
# Alkoholis, kiti svaigalai ir priklausomybė

Užsiėmimo tikslas:

Suteikti kiekvienam vaikui išsamesnių žinių apie tai, kas yra alkoholis ir kiti svaigalai, or kaip jie veikia žmogų- pirmiausia fiziškai ir socialiniu požiūriu.

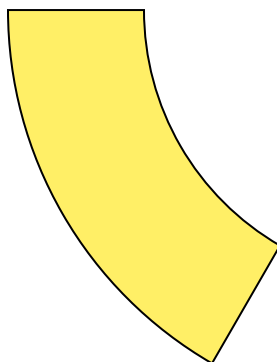
„ Kiekviena šeima, žmona ir vaikai, kurie buvo priversti gyventi su alkoholiku keletą metų, pamažu tampa sužalotos psichikos ligoniai. Tai neišvengiama“ V.Bilas AA įkūrėjas.

Priklausomybės schema:

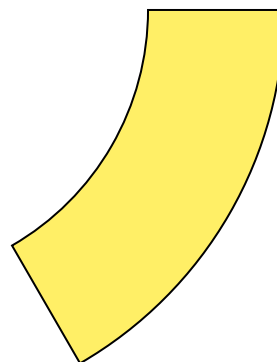


Sergantysis priklausomybės  
liga

Žmona



Vaikai



# Vaikų vaidmenys

- Kas yra vaidmuo?
- Atliekami vaidmenys:
- Didvyris- siekia būti mylimas už pasiekimus.
- Gelbėtojas- užsikrauna sau tėvų atsakomybę.
- Atpirkimo ožys- šeimos „kaltasis“
- Nematomas vaikas- tas, kurio nesigirdi ir nesimato.
- Klounas-į kurį niekas nežiūri rimtai.
- Suskirstome į grupes irsiūlome suvaidinti pantonimą grupei kurį nors vaidmenį.
- Viena grupė vaidina , o kitos spėja kokį vaidmenį vaidina.
- Baigus vaidmenų vaidyba vyksta aptarimas.
- Berniukams alkoholikų šeimose daug nepalankesnės sąlygos, nei mergaitėms.
- Jie dažnai emociškai atskiriami ir mušami.

# Vaidyba ir žaidimai

- Pastatoma kėdė ir pasodinamas žmogus.
- Rankos , kojos, liemuo pririšamos prie kėdės.
- 2 vaikams užrišamos akys ir jie atsitupia iš vienos pusės ir iš kitos.
- Užrištomis akimis turi apginti pririštąjį, t.y, neleisti atrišti raiščių
- Jie nuolat muosikuoja rankomis.
- Visi kiti turi stengtis atrišti raiščius, kad prie jų neprisiliestų mosikuojantys.
- Jeigu prisilietė mosikuojantys tas iškrenta iš žaidimo.
- Žaidimas baigiamas , kai išlaisvinamas pririštasis.
- Aptariama žaidimo eiga. Kas buvo lengva , kas sunku.
- Palyginama su priklausomybės ligomis.
- Suskirstome į grupes
- Grupei duodama suvaidinti pantonima gyvenimiška situacija iš priklausomybės ligomis sergančio žmogaus šeimos.
- Grupė vaidina, kitos grupės spėja situacija.
- Po vaidinimo pasakoma, kaip jautėsi vaidindami tą vaidmenį.

- Kokie jausmai kyla.
- Diskusija-aptarimas.
- Po to galima pažaisti žaidimą „Skrendu į Marsą“
- Kiekvienas vaikas bus dėmesio centre.
- Ant didelio lapo nupiešiamas Marsas
- Lapas pakabinamas ant sienos.
- 8-10 žingsniu atstumu nuo lapo pastatomas vaikas.
- Jam duodamas pieštukas ir užrišamos akys , 3 kartus apsukamas.
- Paleidžiamas eiti , jis turi pažymėti popieriaus lape Marso vidurį.
- Žaidime dalyvauja visi grupės nariai.

# Mano kasdienybė ir mano artimoji aplinka

Užsiėmimo tikslas:

Suteikti kiekvienam vaikui progą pamatyti struktūrą savo kasdienybėje taip, kad jie galėtų priimti sprendimą, kokioje srityje jie nori ką nors pakeisti.

Uždaviniai:

Išmokyti priimti sprendimus( priėmus sprendimą galima daug ką pakeisti).

- Nupiešiame saulę, gelę, traukinį. Debesis ar kitą kokį nors objektą.
- Priklausomai nuo kiekvieno dalyvio fantazijos.
- Piešinio esmė- parodyti vaikui supančią aplinką.
- Išsiaiškinti jam artimus žmones.
- Kur kreiptųsi pagalbos kritiniu gyvenimo atveju.
- Vadovui svarbu žinoti š ką galima kreiptis sprendžiant gyvenimo sąlygas. Pvz: globą ar pabėgus vaikui iš namų.
- Neskubinti vaiko, kad jis nupiešęs galėtų surašyti saulės spinduliuose ar gėlės žiede jam artimus žmones.

- Nupiešus piešinį kiekvienas vaikas papasakoja ką parašė.
- Papasakojus keliems dalyviams duodamas susikaupimo žaidimas „Lietus“
- Visi sustoja ratu ir vadovas pradeda trinti delną vienas į kitą, o po to pirmas vaikas, antras, trečias ir taip toliau, kol apeina ratas.
- Apėjus ratui vadovas ploja rankomis, o kiti trina rankas.
- Po vadovo pradeda ploti pirmas vaikas birtaip vėl einame ratu.
- Galima sugalvoti įvairių judesių.
- Žaidimas turi „grįžti“ atgal, t.y. Rankų trinimas turi būti paskutinis judesys.
- Žaidimo esmė- turi būti grupėje labai tylu ir reikia stebėti draugų judesius.
- Pabaigus žaidimą galima tęsti pasakojimą.
- Po to galima užduoti klausimus:
  - Kada jie keliasi?
  - Kas juos pažadina?
  - Ar turi žadintuvą?
  - Ar valgo pusryčius?

- Kas juos pagamina?
- Ką veikia po pamokų
- Ir kitokius panašius klausimus.
- Pabaigus atsakinėjimą, lentoje ar popieriaus lape surašoma ta dienotvarkės dalis, kurios yra bendros visiems vaikams.
- Tai padeda jiems atrasti tarpusavio bendrumą.
- Iškilus problemos užduodami klausimai:
- Ką tu galėtum pakeisti esančioje situacijoje? Pvz vaikas negali atsikelti laiku į mokyklą
- Patariama anksčiau atsigulti arba įsigyti žadintuvą, t.y. Priklausomai nuo situacijos.
- Tuomet užduodamas antras klausimas. Kada tai darysi?
- Kaip bus kartojamas užsiėmimas užduodamas klausimas.
- Kaip sekėsi realizuoti gyvenimiškai ir kokios pasekmės.

- Po užsiėmimo galima duoti žaidimą „Figūros“
- Vienam vaikui užrišamos akys o kitas turi būti jo vedlys.
- Kiti vaikai padaro kliūčių ruožą.
- Vedlys turi sakyti kaip turi eiti, tas kuriam užrištos akys „pvz į kairę, pasilenkti ir t. t. Priklausomai nuo esančios kliūtis kelyje.“
- Užrištomis akimis vaikas negali prisiliesti prie kliūtis.
- Žaidimas skatina pasitikėjimo jausmą.
- Žaidimą reikėtų žaisti tol kol, kad kiekvienas vaikas būtų nors vienoje „rolėje“.
- Po žaidimo reikia aptarti kaip jautėsi kai jis buvo užrištomis akimis ir kaip buvo vedliu.

# Paslėpti , pamiršti ar išlieti

Užsiėmimo tikslas:

Padėti vaikams suprasti, kaip visa šeima naudojasi gynyba ir neigimu.

- Užsiėmimą galima pradėti atsipalaidavimo žaidimu.
- Vaikai susodinami ant grindų po du vienas į kitą nugaromis.
- Paraginami užsimerkti.
- Paleidžiama rami muzika ir vaikai pagal muziką linguoja
- Žaidimas tęsiamas tol kol vaikams tai malonu.
- Po žaidimo vaikams išdalinami vienodi lapeliai ir be vardo siūlome užrašyti paslaptį.
- Užrašius paslaptį , lapeliai sulankstomi ir sudedami į dėžutę.
- Aptariama ar sunku buvo pasirinkti paslaptį.
- Po to vaikai traukia kiekvienas iš dėžutės lapelį.
- Ištraukia lapelį ir paskaito paslaptį.

# Žaidimas „Švarkas“

Šis vaidybinis žaidimas parodo vaikams, kaip šeima slepia, kad šeimoje yra sergantys priklausomybės liga.

Žaidimui reikia didelio švarko ar palto dar galima turėti butelį

Vaidmenys: mama, tėtis ir vaikai.

Siužetas:

Tėtis grįžta namo girtas ir po švarku slepiama butelį. Įeidamas į kambarį vos velka kojas. Vaikai mato, kad tėtis „Keistas“, bet mama sako, kad tėtis pavargęs. Ji padeda jam atsigulti.

Kitą rytą skambina tėčio viršininkui ir sako, kad tėtis serga ir negali ateiti š darbą.

Po vaidinimo pakauskite vaikų kaip jie jautėsi ir ką matė.

Leiskite vaikams išsikalbėti, neskubinkite jų.

Vaikai papasakos, kad ir jų šeimose panašūs dalykai vyksta.

# Aš esu nepakartojamas ir tu esi nepakartojamas

Užsiėmimo tikslas:

- Suteikti kiekvienam vaikui galimybę atrasti savyje, išdrįsti išreikšti ir sulaukti patvirtinimo ne mažiau kaip trimis teigiamais dalykais.
- Paskaityti vaikams tekstą apie unikalumą.
- Pasiūlyti nupiešti piešinį parodyti savo darbą, pvz: apipiešiu savo ranką, nupiešiu nagus, kraujagysles ir pasakau, kad tokios rankos niekas kitas pasaulyje neturi.
- Kodėl reikia taip komentuoti?
- Dažniausiai vaikai negali pasakyti nei vieno teiginio apie save.
- Pabandyti nupiešti piešinį, kuriame būtų pavaizduotas jis pats, kuo jis skiriasi nuo kitų.
- Nupiešus piešinį leisti vaikams kalbėti ir būtinai turi surasti savyje teigiamybę.
- Galima paruošti sakinių pradžia, „Aš didžiuojuosi, kad....“
- Galima pasiūlyti vaikams paimti saldinių, jeigu pasako savo unikalumą, saldainį pasilieka sau.

# Žaidimas „Nauja mada“

- Žaidimo taisyklės:
  - Žaidėjai susitaria pakeisti kambaryje 5-10 daiktų
  - Žaidėjas apžiūri kambaryje visus daiktus ir išėina uždurų.
  - Kambaryje esantys žaidėjai pakeičia daiktų vietas, pvz padeda raktus į kitą vietą. Ir taip pakeičia tik daiktų, kiek susitaria.
  - Pakeičia daiktus kviečia žaidėją, kuris yra uždurų.
  - Atėjęs žaidėjas turi surasti visus pakeistus daiktus.
  - Po to eina kitas žaidėjas.
  - Tai pastabumo žaidimas.
- 
- Vaikai daug lengviau moka pagirti draugą.
  - Galima susėsti ratu ir paskyti gerą žodį šalia sėdinčiam draugui.
  - Paklausti kaip vaikai jautėsi kai save gyrė ir kaip kiti girė
  - Sustiprinti pasitikėjimo jausmui galima vaiką pastatyti ant kėdės rato viduryje ir jis save giria.

# „Ant nugaros“

- Užsiėmimą baigti šiuo žaidimu
- Paimti didelius lapus ir lipnia juosta prilipinti kiekvienam vaikui ant nugaros.
- Kiekvienas vaikas turi užrašyti gražius žodžius draugui ant nugaros. Jeigu grupėje 8 vaikai tai turi būti 9 užrašai, nes žaidime dalyvauja grupės vadovas.
- Kai visi parašo nusiima nuo nugaros ir perskato tyliai.
- Paklausiame, kaip vaikai jaučiasi, kai perskaitė draugų rašytus žodžius.

# Draugystė, vienatvė ir liūdesys

Užsiėmimo tikslas:

Suteikti kiekvienam vaikui galimybę pagilinti savo suvokimą ir sugebėjimą išreikšti ką jis laiko tikra draugyste, ir kas gali sukelti liūdesį.

- Išsiaiškiname kaip vaikai supranta žodį „Draugystė“
- Užrašome jų mintis, pasakome savo nuomonę.
- Išsiaiškiname ką galima daryti su geru draugu.
- Kuo skiriasi draugas ir pažįstamas.
- Ar galima turėti keletą pažįstamų, bet nei vieno draugo.
- Kodėl sunku susirasti tikrą draugą ir išsaugoti draugystę.

# Užsiėmimas mano vardas, tavo vardas

- Kiekvienas vaikas parašo savo vardą vertikaliai, pvz:Lina
- Tuomet ant atskiro didelio lapo surašome visi teigiami būdvardžiai, jeigu nežino, tai galima vaikams pasakyti, pvz:linksmas, tvirtas, atviras ir t.t.
- Lapas pakabinamas matomoje vietoje.
- Vaikai turi parašyti teigiamą būdvardį iš tos raidės, pvz:Lina  
L-linksmas, I-inteligeniška, N-narsi, A-atvira.  
Kai parašo turi būtinai garsiai perskaityti.  
Turi perskaityti visi grupės nariai  
Po to paklausime kaip vaikai jautėsi.

# Aš ir mano teisės

Užsiėmimo tikslas:

Suteikti kiekvienam vaikui progą išreikšti save ir geriau suprasti savąjį „aš“.

- Supažindinti vaikus su pagrindiniais dokumentais, t.y. Vaikų teisių konvencija.
- Aptarkite su vaikais jų teises, užrašykite dideliame lape.
- Paruoškite situacinį žaidimą, pvz: ar gali mama tikrinti jūsų kuprinę ir kitus panašius.
- Išklauskite kiekvieną vaiką.
- Galite su vaikais aptarti kokias teises jie turi namuose.

# Užsiėmimų pabaiga

Užsiėmimo tikslas:

Leisti kiekvienam vaikui „įvertinti“ grupės darbą. Dalykiškai ir aiškiai parodyti vaikams, kada darbas baigėsi, suteikti jiems progą parodyti savo jausmus.

- Užbaigti užsiėminus labai sunku.
- Vaikams reikia prieš kelius sutikimus paskyti ir pažymėti kalendoriuje, kada bus paskutinis užsiėmimas.
- Kartu peržiūrėkite aplankalus.
- Paklauskite kas patiko, o kas ne.
- Paklauskite kaip jie įsivaizduoja ateitį.
- Kur gali kreiptis pagalbos, jeigu jiems reikės.
- Galite pasiūlyti vaikams susitikti po keleto mėnesių.
- Nurodykite tikslią susitikimo datą.

# Naudota literatūra:

1. Nomi Tioneng „Linās”
2. Linās- pagalba vaikams. Darbo knyga.

## Autorinis darbas

- Darbą paruošė Tamara Dubovienė

# Fragmentai iš seminaro Panevėžyje

